

YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL ve BEŞERÎ BİLİMLER ETİK KURUL YÖNERGESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

Madde 1- (1)Bu yönerge; Yıldırım Beyazıt Üniversitesi'ne bağlı Sosyal ve Beşerî Bilimler alanındaki fakülte, enstitü ve merkezlerde yürütülen veya üniversite öğrenci ve mensuplarının bu birimler dışında yürütecekleri her türlü araştırma, çalışma, yayın, sağlık hizmetleri uygulamalarını; eğitim-öğretim ve diğer etkinliklerde uyulması gereken bilim etiği normlarını ve bu normların etik kurallar ve etik ilkeler çerçevesinde incelenmesini yapmak amacıyla kurulan Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu'nun görev, yetki, sorumluluk ve çalışma usulünü düzenler.

Kapsam

Madde 2- (1) Bu yönerge;

- a) Kurulun amaçlarını, işleyişini, Kurula başvuru ve Kurulun değerlendirme süreçlerine ilişkin bilgileri,
- b) Yıldırım Beyazıt Üniversitesi'ne bağlı Sosyal ve Beşerî Bilimler alanındaki fakülte, enstitü ve merkezlerde veya bu birimler dışında üniversitemiz öğrencileri ve mensupları tarafından insan katılımcılarla yürütülecek her türlü anket, gözlem, girişimsel olmayan ve insan katılımcıların dâhil olduğu deneysel ve yarı deneysel çalışmalar, arşiv çalışmaları, bilgisayar ortamında test, mülakat, ses/video kaydı ile toplanacak olan verilerin kullanılacağı bilimsel araştırmalar ile ilgili araştırma etiği konularını ve Sağlık Bilimleri açısından, girişimsel (invaziv) olmayan aşağıdaki konuları kapsar. Bunlar:
 1. Anket çalışmaları,
 2. Dosya ve görüntü kayıtları kullanılarak yapılan retrospektif arşiv taramaları ve benzeri gözlemsel çalışmalar,
 3. Kan, idrar, doku, görüntü gibi biyokimya, mikrobiyoloji, patoloji ve radyoloji koleksiyon materyalleriyle yapılacak çalışmalar,
 4. Rutin tetkik ve tedavi işlemleri sırasında elde edilmiş materyallerle yapılacak çalışmalar,
 5. Hücre ve doku kültürü çalışmaları,
 6. Hemşirelik faaliyetlerinin sınırları içerisinde yapılacak araştırmalar,
 7. Egzersiz gibi vücut fizyolojisi ile ilgili araştırmalar,
 8. Antropometrik ölçümlere dayalı olarak yapılan çalışmalar,
 9. Yaşam alışkanlıklarını değerlendirme çalışmaları,
 10. İnsana bir hekimin doğrudan müdahalesini gerektirmeden yapılacak tüm araştırmalardır.

Dayanak

Madde 3- (1) 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun Senato'nun görevlerini düzenleyen 14. maddesi ve üniversitelerde bilimsel denetimi düzenleyen 42. maddesi, bilim etiğine ilişkin ulusal ve uluslararası mevzuat hükümleridir.

Tanımlar

Madde 4- (1) Bu Yönergede geçen;

- a) **Araştırma-Araştırma Projesi-Proje:** Sosyal ve Beşerî Bilimlerdeki her türlü araştırmayı ve özel yasal düzenlemeyle araştırma etiği yönünden denetimi belirli bir etik kurula bırakılmamış (Klinik Araştırmalar Hakkında Yönetmelik ve Hayvan Deneyleri Etik Kurullarının Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmelik kapsamı dışında kalan) ve girişimsel olmayan klinik tıp, temel tıp, insan biyolojisi ve insan bilimlerinde tıp bilimsel araştırmalarını,
 - b) **Bakanlık:** T.C. Sağlık Bakanlığını,
 - c) **Üniversite:** Yıldırım Beyazıt Üniversitesi'ni,
 - d) **Rektörlük:** Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Rektörlüğü'nü,
 - e) **Rektör:** Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Rektörünü,
 - f) **Senato:** Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Senatosunu,
 - g) **YBÜ Etik Kurulu:** Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'nu,
 - h) **Dekanlık:** Rektör tarafından Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu'nun işleyişini sürdürmek üzere yetkilendirilmiş Dekanlığı,
 - i) **Başkan:** Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu Başkanı'nı,
 - j) **Başkan Vekili:** Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu Başkan Vekilini,
 - k) **Üye:** Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Etik Kurulu üyesini,
 - l) **Birim:** Yıldırım Beyazıt Üniversitesi'ne bağlı Fakülte, Enstitü, Yüksekokul, Araştırma merkezi vb. lerini,
 - m) **Mensup:** Yıldırım Beyazıt Üniversitesi akademik personelini,
 - n) **Raportör:** Kurula yapılan başvuruların konusuna göre varsa kurul üyeleri arasından yoksa dışarıdan o konuda uzman olan kişiler arasından Başkan tarafından atanan ve toplantılarda söz konusu başvuru ile ilgili Kurul'u bilgilendiren üyeyi,
 - o) **Sekretarya:** Başkan tarafından görevlendirilen ve tüm yazışma ve koordinasyondan sorumlu olan kişiyi,
 - p) **Gönüllü:** Klinik Araştırmalar Hakkında Yönetmelik ve ilgili mevzuat hükümleri uyarınca, bizzat kendisinin veya yasal temsilcisinin yazılı oluru alınmak suretiyle araştırmaya iştirak edecek hasta veya sağlıklı kişiyi,
- ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Kurul'un Amaçları, Yapısı ve Çalışma Biçimi

Kurulun Amacı

Madde 5- (1)Kurulun amacı; Üniversitemiz bünyesinde veya üniversitemiz mensupları tarafından üniversitemiz dışında yürütülecek olan çalışmalara ve girişimsel olmayan klinik tıp, temel tıp, insan biyolojisi ve insan bilimlerinde tıbbi bilimsel araştırma projelerine katılacak insan katılımcıların araştırmanın her aşamasında haklarının korunması, çalışma öncesinde çalışma hakkında yazılı olarak bilgilendirilmesi, olası zararlara karşı korunması konularına dikkat ederek her türlü bilimsel araştırma ve çalışmayı etik yönden değerlendirip çalışmanın etik yönden uygunluğu konusunda görüş bildirmektir.

Kurulun Oluşumu ve Yapısı

Madde 6- (1) Kurul, Senato tarafından önerilen veya verilen yetki çerçevesinde Rektör tarafından atanan etik konulara hassas, daha önce herhangi bir ceza almamış toplam 9 (dokuz) öğretim üyesinden oluşur.

(2) Kurul'un başkan ve başkan vekili Rektör tarafından atanır. Başkan, üyelere ya da dışarıdan birini raportör olarak görevlendirir.

(3) Kurul üyelerinin görev süresi iki yıldır. Süresi biten üye tekrar seçilebilir.

(4) Kurul üyeleri, görevlerinin icrasında açıkça bilimsel ve etik kurallara aykırı bir tutum sergilemeleri, bir yıl içerisinde düzenlenen Kurul toplantılarından herhangi bir mazereti olmaksızın üst üste ikisine veya toplantıların yüzde 30'una katılmamaları ya da düzenli olarak toplantıları takip etmelerine engel olan bir halin varlığı halinde görevden alınabilirler.

Kurulun Çalışma Usulü

Madde 7- (1) Kurul, ayda en az bir kez, üçte iki çoğunlukla toplanır. Katılan üyelerin üçte ikisi ile karar alınır. Başkanın mevcut olmadığı durumlarda, Kurula başkan vekili başkanlık yapar.

(2) Başvuru, doğrudan Kurul Başkanlığına bağlı sekreteryaya, Kurul tarafından tesbit edilmiş başvuru usulüne riayet etmek ve ilgili belgeler eklenmek suretiyle yazılı olarak yapılır. Başkan, incelemek ve sonuçlandırmak üzere başvuruları Kurul gündemine alır.

(3) Başkan tarafından incelenen her bir başvuru için başvurunun konusuna göre Başkan tarafından gerekirse bir raportör atanır. Raportörün görevi ilgili başvuruyu inceleyip toplantıda Kurul'a bilgi vermektir. Kurul, disiplinler arası çalışmalarda diğer disiplinlerden uzman görüşü de isteyebilir. Ayrıca Kurul, gerekli durumlarda ilgililerden konuyla ilgili yazılı veya sözlü bilgi de alabilir.

(4) Kurulda incelemeler, dosya üzerinden iki ay içerisinde yapılır. Başvuruda herhangi bir eksiklik bulunması nedeniyle başvurunun geri çevrilmesi durumunda bu süre, eksikliğin giderilmesinden itibaren başlar.

(5) Kurula gelen bir konuya dair Kurul üyelerinden herhangi birinin önceki bir zaman diliminde bu işlemde herhangi bir taraflılığı var ise; yahut üyeyi ilgilendiren bir karar alınması gerekiyorsa, bu üye toplantının ilgili kısmında katılımcı olarak yer alamaz ve oy kullanamaz. Bu takdirde toplantı ve karar nisabı, ilgili üyenin nisapta yer almadığı kabulü ile yapılır.

(6) Kurul üyeleri ve sekreteryaya gizliliğe riayet etme ve sır saklama konularından sorumludurlar. Kurul üyelerinden başvuru dosyalarının içeriğini toplantı haricinde başka insanlarla tartışmaması ve içerik hakkında bilgi paylaşımında bulunmaması beklenir.

(7) Karar, toplantıya katılan üyelerce imzalanır. Karara katılmayan üye, gerekçesini nihai rapora ilave eder.

(8) Başvurular Kurul tarafından yalnızca etik açıdan değerlendirilir.

(9) Rektörlük, Kurulun Üniversite dışı kurum ve kuruluşlarla yazışmalarına aracılık yapar.

Temel Etik İlkeler

Madde 9- (1) Yıldırım Beyazıt Üniversitesi bilim etiği anlayışının temelinde; doğruluk, nesnellik, yansızlık, bilimsel kuşkuculuk, eleştirel bakış, yeni kavramlara açık olmak, bilimsel araştırma disiplinini korumak, özgün ve yaratıcı düşünce gibi temel ilkeler yer alır. Bu ilkeler,

a) Araştırma Etiğine İlişkin Temel İlkeler:

1. Araştırmalarda Akademik Özgürlük İlkesi: Etik kurallara aykırı olmadığı sürece araştırmalara karışılmaz ve karşılığında araştırmacılar da araştırma konu ve yöntemlerini oluştururken temel etik ilkelere özenli ve sorumlu davranırlar.
2. Bilimsellik İlkesi: Veriler, bilimsel yöntemlerle elde edilir, bunların değerlendirilmesi, yorumu ve kuramsal sonuçların elde edilmesinde bilimsel yöntemlerin dışına çıkılmaz ve sonuçlar saptırılamaz.
3. Bilimsel Araştırmalarda “Deneklere Zarar Vermeme” ve “Yaşama Saygı” İlkesi: Araştırmalarda deneklere zarar vermemek esastır. Denekler olası riskler konusunda açık şekilde bilgilendirilmeli ve deneye katılım kararının etki ve baskı altında olmaksızın özgürce alınması ilkesine uymaya özen gösterilmelidir. Deneyin deneklere, deneyi yapacaklara, çevreye, hayvan ve insan sağlığına, kültür varlıklarına zarar vermemesi esastır.
4. Toplum ve İlgilileri Olası Zararlı/Risk İçeren Uygulamalar Konusunda Bilgilendirme ve Uyarma İlkesi: Araştırmacılar ve yetkililer, yapılan bilimsel araştırma sonuçları ile ilgili olarak olası zararlı uygulamalar konusunda toplumu bilgilendirmek ve uyarmakla yükümlüdür.
5. Araştırmalara Katılmama Özgürlüğü İlkesi: Araştırmacılar, kendi bireysel kanılarına göre zararlı sonuçlara ve/veya onaylamadıkları uygulamalara yol açabilecek araştırmalara katılmama hakkına sahiptir.

b) Yayın Etiğine İlişkin Temel İlkeler:

1. Bilimsel araştırma sonuçları, araştırmaya gerçekten katkıda bulunan ve yürütenlerin tümünün adlarıyla yayımlanır. Araştırmanın tasarlanması, planlanması, yürütülmesi ve yayına hazırlanması aşamalarında etkin katkıda bulunmamış kişilerin adları yazar isimleri arasında yer almaz.
2. Bilimsel yayınlarda daha önce yayımlanmış veya yayımlanmamış bir çalışmadan yararlanırken, bilimsel yayın kurallarına uygun olarak kaynak gösterilir. Evrensel olarak tanınan bilim kuramları dışında hiçbir eserin tümü veya bir bölümü izin alınmadan ve/veya asıl kaynak göstermeden çeviri veya özgün şekliyle yayımlanamaz.
3. Bilimsel bir araştırmanın doğruluk düzeyine kuşku düşürülmemesi ve bilimsel yanıtma biçimlerinden (özensiz araştırmacılık ve bilimsel sahtekârlık gibi) kaçınılması gereklidir.

c) Akademik Etiğe İlişkin Temel İlkeler:

1. Akademik birimlerde görev yapan her kademedeki öğretim elemanı, eşitlik ve hakkaniyet ilkelerine göre yapılan ders programını aksatmadan yürütmeli, öğrencilerine çağdaş bilim ve teknolojiyi eksiksiz aktarmalı ve bu amaçla çağdaş eğitim teknolojilerini kullanmaya özen göstermelidir.
2. Akademik yaşamın bütün evrelerinde akademik değerlendirmeler bilimsel değerlendirme ölçütüne göre yapılmalıdır.
3. Akademik ilerleme ve ödül jürilerinde bilimsel değer ölçütlerinin dışına çıkmak, kişileri kayırmak, fikir ve düşünceleri yerine akademisyenlerin kimlik ve kişiliğine yönelik saldırılarda bulunmak, çıkarıcılık, sahtecilik, kopyacılık, vb. davranışlar Üniversite'nin akademik etik ilkeleri ile bağdaşmaz.

Etiğe Aykırı Davranışlar

Madde 10- Etiğe aykırı davranışlar şunlardır.

- a) **Uydurma:** Bir Bilimsel araştırmada elde edilmeyen verileri üretmek, bunları rapor etmek veya yayımlamak,
- b) **Çarpıtma:** Değişik sonuç verebilecek şekilde araştırma materyalleri, cihazlar, işlemler ve araştırma kayıtlarında değişiklik yapmak veya sonuçları değiştirmek,
- c) **Aşırma:** Başkalarının fikirleri, yöntemleri, verileri, yazıları ve şekillerini sahiplerine atıf yapmadan intihal yapıp kullanmak,
- d) **Çoklu Yayın:** Bir araştırmanın aynı sonuçlarını birden fazla dergiye yayım için göndermek veya yayımlamak,
- e) **Bölerek Yayımlama:** Bir araştırmanın sonuçlarını, araştırmanın bütünlüğünü bozacak şekilde ve uygun olmayan biçimde parçalara ayırarak çok sayıda yayım yapmak,
- f) **Desteği belirtmeme:** Desteklenerek yürütölen araştırmaların sonuçlarını içeren sunum ve yayımlarda destek veren kurum veya kuruluşun adını bildirmemek,
- g) **Yazar sıralaması haksızlığı:** Araştırma ve makalede ortak araştırıcı ve yazarların yazılı görüş birliği olmadan, araştırmada veya makalede aktif katkısı bulunanların isimlerini çıkarmak veya yazarlıkla bağdaşamayacak katkı nedeniyle yeni yazar(lar) eklemek veya yazar sıralamasını gerekçesiz veya uygun olmayan bir biçimde değiştirmek,
- h) **Hakemlik sorumsuzluğu:** Hakem olarak görevlendirildiği bir yayımı incelemeyi belirlenen süresi içinde yapmamak ve incelenen eserde verilen bilgileri yayımlanmadan önce başkalarıyla paylaşmak,
- i) **Diğer:** Araştırma ve yayım etiği yahut akademik etik ilkeleri ile bağdaşmayan diğer davranışlarda bulunmak.

ÜÇÜNCÜ BÖLÖM

Çeşitli ve Son Hükümler

Yürürlük

Madde 13- Bu Yönerge, Senato tarafından kabul edildiği tarihte yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 14- Bu Yönerge hükümleri Rektör tarafından yürütölmö.